

PLATON, **Φαίδων. Συμπόσιον. Κρατύλος**, Phaidon. Das Gastmahl. Kratylos, bearbeitet von *Dietrich Kurz*, griechischer Text von *Léon Robin* und *Louis Méridier*, deutsche Übersetzung von *Friedrich Schleiermacher*, (Platon Werke in acht Bänden griechisch und deutsch, dritter Band, herausgegeben von *Günther Eigler*, Wissenschaftliche Buchgesellschaft Darmstadt 1974, σελ. XII/575.

Περὶ τῆς ἐκδόσεως τῶν ἔργων τοῦ Πλάτωνος ἑλληνιστὶ καὶ γερμανιστὶ ὑπὸ τοῦ Günther Eigler ἐν τῇ Wissenschaftliche Buchgesellschaft Darmstadt ἐν σειρᾷ δκτώ τόμων ἐγράψαμεν ἐν ΠΛΑΤΩΝ ΚΔ' (1972) σελ. 336 ἐξ. ἐπὶ τῇ ἐκδόσει τοῦ τετάρτου τόμου *Platon Πολιτεία Der Staat*. Τὰς ἐκδόσεις ταύτας ἐπεξεργάζεται ἐπιστημονικῶς ὁ Dietrich Kurz λαμβάνων τὸ Ἑλληνικὸν κείμενον ἐκ τῆς ἐκάστοτε τελευταίας ἐκδόσεως ἐκάστου διαλόγου τῆς Γαλλικῆς Ἑκδοτικῆς Ἑταιρείας Les Belles Lettres κατὰ φωτομηχανικὴν ἐκτύπωσιν, τὸ δὲ κείμενον τῆς μεταφράσεως ἐκ τῆς δευτέρας Γερμανικῆς ἐκδόσεως τῆς μεταγλωττίσεως τοῦ Friedrich Schleiermacher τῶν ἐτῶν 1824 καὶ 1826.

Εἰς τὴν παροῦσαν ἔκδοσιν τὸ κείμενον τοῦ *Φαίδωνος* καὶ τοῦ *Συμποσίου* ἔχει τύχει τῆς ἐπεξεργασίας τοῦ Léon Robin, τὸ δὲ κείμενον τοῦ *Κρατύλου* ἔχει ἐπεξεργασθῆ ὁ Louis Méridier, ἔχει δὲ ληφθῆ ἐκ τῶν Γαλλικῶν ἐκδόσεων τῶν ἐτῶν 1967, 1966 καὶ 1964 ἀντιστοιχῶς. Δεδομένης τῆς δεινότητος ἐν τῇ ἑλληνομαθείᾳ ἀμφοτέρων τῶν διδασκάλων τούτων, δύναται τις νὰ ἐκφράσῃ τὴν ἱκανοποίησίν του διὰ τὴν παροχὴν τοῦ Ἑλληνικοῦ κειμένου τούτων ἐνισχυομένου καὶ ὑπὸ τοῦ ἐπαρκοῦς κριτικοῦ ὑπομνήματος. Ἐξ ἄλλου ὁ μεταφράστης φιλόσοφος Schleiermacher ἔχει ἀποδειχθῆ μετὰ πάροδον ἤδη ἐνὸς καὶ ἡμίσεος αἰῶνος, ἀφ' οὗ μετέφρασε τὰ ἔργα τοῦ Πλάτωνος, ὡς εἰς τῶν ἀρίστων ἐρμηνευτῶν τῶν σκέψεών του.

Δυσχερεῖαι τινες πρέκυσαν ἐκ τῆς χρήσεως ἐνὸς Γερμανικοῦ κειμένου γραφέντος πρὸ 150 καὶ πλέον ἐτῶν, διότι καὶ ἡ γραφὴ τῶν λέξεων καὶ αἱ ἐκφράσεις γενικώτερον εἶναι διάφοροι τοῦ σημερινοῦ λόγου. Εἰς τὸ σημεῖον τοῦτο ὁ ἐπιμελητὴς τῆς ἐκδόσεως προέβη εἰς ἐλαφρὰς προσαρμογὰς, ἵνα τὸ κείμενον προσαρμολοσθῆ πρὸς τὴν σημερινὴν χρῆσιν καὶ εἰς ἀλλαγὰς τινὰς ἐν περιορισμένῳ μέτρῳ, ἵνα ἐπιτευχθῆ μεγαλύτερα σαφήνεια καὶ δυναθῆ ὁ ἀναγνώστης νὰ κατανοήσῃ καλύτερον τὰ γραφόμενα.

Ἀντιθέτως πρὸς τὰς Γαλλικὰς ἐκδόσεις τὸ Ἑλληνικὸν κείμενον ἐνταῦθα δίδεται εἰς τὴν ἀριστερὰν σελίδα, ἐνῶ ἡ μετάφρασις εἰς τὴν δεξιάν. Εἰς τὰς σελίδας τῆς μεταφράσεως δίδεται, ὡς ἀκριβῶς καὶ εἰς τὰς γαλλικὰς μεταφράσεις, ἐν ἀρχῇ τῶν νοηματικῶν περιόδων ἐπιγραφικῶ τρόπῳ τὸ κύριον νόημα τῶν ἐν τῇ περιόδῳ γραφομένων, τοῦθ' ὅπερ διευκολύνει τὸν ἀναγνώστην νὰ συνδέῃ εὐχερέστερον τὰ νοήματα τοῦ διαλόγου. Ἐπίσης κάτωθεν τῶν σελίδων τῆς μεταφράσεως ὑπάρχει διπλοῦν ὑπόμνημα. Τὸ ἐν εἶναι ἀριθμητικόν, ἐν «Φαίδωνι» λ. χ. διῆκον ἀπὸ 1—59, καὶ περιέχει ἰσαριθμούς παρατηρήσεις δι' ὧν εἴτε διασαφoῦνται κύρια ὀνόματα, εἴτε συσχετίζονται νοήματα πρὸς ἕτερα ὁμοία ἐν τῷ αὐτῷ κειμένῳ ἀπαντῶντα ἢ ἐνδεικνύεται ἡ πηγὴ στίχου ἢ ἀποφθέγματος. Ὡς παρατηρεῖ τις ὁ ἀριθμὸς τῶν πραγματολογικῶν παρατηρήσεων εἶναι περιορισμένος εἰς τὰ ἀπολύτως ἀπαραίτητα διὰ τὴν κατανόησιν τοῦ κειμένου ἢ τὴν διδασκαλίαν, ἀποφεύγεται δὲ ὁ συστηματικὸς σχολιασμὸς τοῦ κειμένου πρὸς ἀποφυγὴν διογκώσεως τῆς ἐκδόσεως.

Τὸ δεῦτερον ὑπόμνημα χρησιμοποιεῖ τὰ στοιχεῖα τοῦ ἀλφαβήτου a—z καὶ εἶτα

πάλιν α—z και εἶτα πάλιν. Τὸ ὑπόμνημα τοῦτο τῶν στοιχείων χρησιμοποιεῖται διὰ νὰ ἐπισημάνη τὰς ἀποκλίσεις τῆς μεταφράσεως ἀπὸ τῆς πιστῆς ἀποδόσεως τοῦ κειμένου τῆς Ἑλληνικῆς σελίδος.

Φυσικὰ ἡ ἐνδειξις αὕτη τῶν διαφορῶν μεταξύ τῶν λέξεων τοῦ Ἑλληνικοῦ κειμένου και τῆς Γερμανικῆς μεταφράσεως ἐπισημαίνεται ὅπου αἱ διαφοραὶ αὗται εἶναι οὐσιώδεις πως. Κατὰ μέγα μέρος αἱ σημειούμεναι ἀποκλίσεις ὀφείλονται κατὰ τὴν γνώμην μου εἰς ἐπιθυμίαν τοῦ Schl. νὰ ἀποδώσῃ τὴν ἔννοιαν τοῦ Ἑλληνικοῦ κειμένου πιστότερον και εὐνοητότερον, δι' αὐτὸ και μεταφράζει ἐλευθέρως. Ὑπάρχουν ὅμως και πολλαὶ περιπτώσεις ὅπου οὗτος εἶχεν ὑπ' ὄψει του κείμενον διάφορον μὴ ἐξιχνιαζόμενον ἐκ τῶν ἐνδείξεων τοῦ κριτικοῦ ὑπομνήματος τοῦ κειμένου τῶν Les Belles Lettres. Εἶναι πρὸς τιμὴν τοῦ ἐπιμελητοῦ Kurz ὅτι οὗτος φροντίζει μετὰ σχολαστικότητος νὰ μὴ ἀφήσῃ ἀπαρατήρητον καμμίαν μεταφραστικὴν διαφορὰν ἢ ἀπόκλισιν ἀπὸ τῆς ὀρθοδόξου σημασίας τοῦ Ἑλληνικοῦ κειμένου.

Αἱ ἐνδείξεις τῶν ἀποκλίσεων ἐπισημαίνονται εἰς τὸ κείμενον πρῶτον, ἔθνα ἡ ἀποκλίνουσα λέξις ἢ φράσις προσδέχεται ἐκατέρωθεν αὐτῆς (πρὸ και μετὰ) δύο ἀλφαβητικὰ στοιχεῖα ὑπερκείμενα ἐν εἶδει ἐκθέτου. Εἶτα εἰς τὸ κάτω τῆς σελίδος ἐν μέσῳ τῶν αὐτῶν στοιχείων ἀναγράφεται ἡ πράγματι ἀντιστοιχοῦσα εἰς τὸ Ἑλληνικὸν κείμενον γερμανικὴ λέξις. Οὕτω λ. χ. ἐν Φαίδωνος 80α 10—11 ἡ Ἑλληνικὴ λέξις νοητῶ μεταφράζεται ὑπὸ τοῦ Schl. και ἐπισημαίνεται ὑπὸ τοῦ ἐπιμελητοῦ εἰς τὴν οἰκείαν θέσιν τοῦ Γερμ. κειμένου z Vernunftigen z, εἰς δὲ τὸ κάτω τῆς σελίδος ὑπόμνημα παρατίθεται τὸ κατὰ τὴν γνώμην τοῦ ἐπιμελητοῦ ὀρθὸν z Denkbaren z. Καὶ ὀλίγον κατωτέρω 80b ἀντιστοιχῶς: ἀνοήτω — aUnvernunftigen a — a Nicht denkbaren a.

Δι' ἀναλόγων σημείων ἐπισημαίνεται ἰδιαιτέρως α') ἡ διαφορὰ μεταξύ μεταφράσεως και τοῦ κειμένου τῶν Les Belles Lettres και β') ἡ πιθανότης ὅτι ἡ μεταφρασις τοῦ Schl. ὀφείλεται εἰς κείμενον διάφορον τοῦ τῆς παρουσίας ἐκδόσεως.

Εἰς τοιαύτας προφανῶς αἰτίας ὀφείλονται διαφοραὶ τινες, οἷον ἡ ἐν «Κρατύλῳ» 418 c 2: τῆς διαλύσεως τοῦ σώματος — Schl.: Aufgelöstsein des «Herzens» — ἐπιμελητῆς ἐν ὑπομνήματι: «Leibes».

Ἰδιαιτέραν δυσχέριαν παρέσχεν ἡ ἀπόδοσις εἰς τὸ Γερμανικὸν τῶν ἐτυμολογιῶν τοῦ Πλάτωνος, ὅπου ὁ Schl. ἀντὶ τῶν Ἑλληνικῶν λέξεων και τῶν Ἑλληνικῶν ἐτυμολογιῶν προτύπων εἰς τὴν μετάφρασίν του ἐθεώρησε τὸν Σωκράτη ὁμιλοῦντα μὲ Γερμανικὰς λέξεις και μὲ ἀντίστοιχα Γερμανικὰ ἐτυμολογικὰ πρότυπα. Οὕτω λ. χ. «Κρατύλῳ» 418 c 1 «τὸ δέλτα δὲ ἐγκρατεῖται ὥστε ἡδονὴ ἀντὶ ἡονῆς καλεῖται», ὁ Schl. μεταφράζει ^m «das n herausgeworfen und das t hintenangesetzt und sagt statt Wollnus Wollust»^m, ὁ δὲ ἐπιμελητῆς ὑποσημειοῖ ^m Delta hineingesetzt so daß sic «hedone» statt «heone» ausgesprochen wird»^m. Εἰς τὰς περιπτώσεις ταύτας, ὡς βλέπει τις εἰς τὸ δοθὲν δεῖγμα, ὁ ἐπιμελητῆς φροντίζει νὰ δώσῃ εἰς τὸν ἀναγνώστην τὴν πιστὴν μετάφρασιν τοῦ Ἑλληνικοῦ κειμένου.

Διὰ τῶν νοηματικῶν περιλήψεων τῶν διαφορῶν περιόδων τῶν διαλόγων, διὰ τῶν πραγματολογικῶν παρατηρήσεων και διὰ τῆς ἐπισημάνσεως κατ' εὐσυνείδητον τρόπον ὅλων σχεδὸν τῶν ἀποκλίσεων τῆς μεταφράσεως ἀπὸ τῆς πιστῆς ἀποδόσεως τοῦ Ἑλληνικοῦ κειμένου δίδεται εἰς τὸν ἀναγνώστην ἐκδοσις τῶν Πλατωνικῶν διαλόγων διευκολύνουσα τὴν μελέτην και κατανόησιν τῶν Πλατωνικῶν διανοημάτων ὑπὸ τῶν χρησιμοποιουμένων τὴν Γερμανικὴν γλῶσσαν σπουδαστῶν τῆς ἀρχαίας Ἑλληνικῆς φιλολογίας και φιλοσοφίας.